

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ ÉS A HARMADIK DIMENZIÓ. A NÉMET NEUE PHOTOGRAPHISCHE GESELLSCHAFT VILÁGHÁBORÚS SZTEREOFÉNYKÉP-SOROZATAINAK MAGYAR VONATKOZÁSAI

A német Neue Photographische Gesellschaft cég (1894–1922), amely fényképészeti nyersanyagok, papírképek (köztük sztereo-fényképek), és képeslapok gyártásával és terjesztésével foglalkozott, kiadott egy száz darabos, magyar nyelvű, világháborús sztereo-fénykép-sorozatot is. Az előadás a Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtárában őrzött „Világháború 1914-16” című sorozatot alapul véve összehasonlítja az eredeti német kiadás feliratait a magyar képszövegekkel, és bemutatja a sorozatban szereplő néhány kép felhasználásnak átlomlásait. Az elemzés során fény derül arra, hogy a magyarországi, osztrák, német katonai cenzúra és a propaganda hogyan formálta a képek értelmezését azáltal, hogy megváltoztatott, elhallgatásra vagy kiegészítésre ítelt bizonyos információkat.

A „Világháború 1914-16” sorozat több képe megjelent 1914-1915 folyamán magyar és osztrák képes hetilapokban. A fotográfia első publikációjának időpontja leszűkíti azt az időkeretet, amelyen belül a felvétel készülhetett. A sajtóban szereplő illusztrációk szövegei olykor kiegészítik a sztereo-sorozat rövid, sokszor csak általánosságokat közlő képalírásait, más esetekben pedig azoknak ellentmondó információkat közölnek. A hetilapok segítségével több esetben fényt deríthetünk a kép készítőjének személyére vagy a képet forgalmazó ügynökség nevére. A *Vasárnapi Ujság*ban megjelent információk alapján a „Világháború 1914-16” sorozat hét sztereo-felvételét Jelfy Gyula fotóriporter készítette, az osztrák *Das interessante Blatt* képközlései alapján pedig három térhatású képet az osztrák fotóriporter Josef Perscheid fotografált.

Ha az említett újságok helyesen adták meg a szóban forgó képek esetében a készítőik neveit, megállapíthatjuk, hogy Jelfy Gyula és Josef Perscheid sztereofelvételei világszerte ismertté váltak. Képeikkel kapcsolatban a nyilvánosság négy szintjét figyelhetjük meg. Felvételeiket elsőként országaik képes hetilapjai jelentették meg, nem sztereo formában. A második lépésben Jelfy képei megjelentek osztrák lapokban, míg Perscheid képeit magyarországi lapok használták illusztrációként. A nyilvánosság harmadik szintjét a Neue Photographische Gesellschaft sztereofénykép-sorozata képviseli. Negyedikként az amerikai Keystone View Company adta meg a legszélesebb körű ismeretséget a két fotográfus képeinek. Az amerikai cég 1932-es világháborús sztereofénykép-sorozatába a kutatás jelenlegi állása szerint egy kép került be Jelfy Gyulától, egy pedig Josef Perscheidtől.

Bognár Katalin